

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, професора, завідувача науково-дослідної лабораторії
актуальних проблем правозастосовної та правоохоронної діяльності навчально-
наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного
університету внутрішніх справ**

Барабаш Ольги Олегівни

**на дисертацію ЗАЙЦЕВА Руслана Валерійовича на тему «Структурно-
функціональна характеристика фідучіарної юридичної конструкції:
загальнотеоретичний підхід», поданої на здобуття ступеня
доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».**

Актуальність обраної теми. Рецензована дисертація є результатом глибокого теоретичного осмислення інституту фідучії в межах загальнотеоретичної юриспруденції. Актуальність теми, обраної Русланом Валерійовичем Зайцевим не викликає сумнівів, оскільки в сучасній правовій системі України спостерігається дефіцит чітких концептуальних моделей, що регулюють відносини, засновані на особливій довірі.

Робота має чітку та логічну структуру. Автор послідовно переходить від аналізу історичних витоків фідучії в римському праві до формування її сучасної структурно-функціональної моделі та розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення цивільного законодавства.

Дисертація Руслана Зайцева є логічним результатом наукового пошуку в межах пріоритетних напрямів розвитку юридичної науки в Україні. Робота безпосередньо пов'язана з планами науково-дослідних робіт ЛьвДУВС, зокрема за напрямом «Держава і право: філософсько-правовий та теоретико-історичний виміри» (номер державної реєстрації 0125U002574).

Автор слушно ідентифікує проблему відсутності в українській цивілістиці єдиного теоретичного фундаменту для довірчих відносин, що робить дослідження вкрай вчасним.

Дослідження спирається на вже вироблені способи побудови та впровадження правових конструкцій у різних правових системах, що сприятиме уникненню сумнівних експериментів у галузі приватноправових правовідносин. Крім того, такі перевірені методи та способи регулювання майнового обороту

сприяють формуванню стабільних правил поведінки учасників правовідносин. Разом з тим вітчизняний досвід наукових напрацювань має власну специфіку, оскільки формувалася з урахуванням реформ у законодавстві України.

Таким чином, норми та форма фідучіарної правової конструкції відповідають запитам сьогодення, при цьому враховуючи досвід вирішення майнових спорів, що виникають в останні роки. Так, настав етап осмислення сутності деяких приватноправових юридичних конструкцій, які склались з об'єктивних обставин і набувають нових форм, що створюють правові механізми для вирішення актуальних завдань.

У процесі дослідження довірчих правових конструкцій з'ясовано, які саме правові конструкції є актуальними для формування та впровадження у приватноправових відносинах, а також визначено, як фідучіарна (довірча) юридична конструкція функціонує під впливом сучасних форм регулювання.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації Руслана Валерійовича Зайцева, демонструють високий ступінь обґрунтованості, логічну послідовність та наукову новизну. Автор комплексно дослідив загальнотеоретичні аспекти структурно-функціональної характеристики фідучіарної юридичної конструкції.

Серед нових положень – авторське визначення фідучіарних правовідносин, як особливого типу правовідносин, для врегулювання яких застосовується фідучіарна правова конструкція, яка ґрунтується на довірчих принципах та передбачає обов'язок діяти добросовісно в інтересах іншої сторони, що спрямована на передачу певних правомочностей у процесі виконання фідучіарієм своїх зобов'язань з метою реалізації інтересів довірителя (бенефіціара);

У дисертаційному дослідженні проаналізовано особливості застосування фідучіарної юридичної конструкції в міжнародному приватному праві.

Обґрунтованість висновків підтверджується системним викладом матеріалу, чітким визначенням ключових категорій («довірча власність», «траст», «довіра», «фідуціар», «довірчий власник», «бенефіціар», «фідуціарні правовідносини», «фідуціарні обов'язки», «цивільно правовий договір», «угода», «юридична конструкція»), логікою аргументації та відповідністю структури поставленим цілям і завданням.

Досягнення мети пропонованого дослідження включає вирішення низки завдань, зокрема: дослідити правову природу та види довірчих юридичних конструкцій в різних правових системах, а також проаналізувати та охарактеризувати з історичної точки зору фідуцію (довіру) як вид правовідносин; визначити роль фідуціарної правової конструкції в міжнародному приватному праві; зробити аналіз особливостей фідуціарної юридичної конструкції як засобу законодавчої техніки; дати обґрунтовану, цілісну теоретичну характеристику фідуціарної юридичної конструкції як необхідного елементу сучасних правовідносин; провести правовий аналіз чинного законодавчого механізму та визначити особливості застосування фідуціарної юридичної конструкції як самостійного інституту цивільного права України тощо.

Наукова новизна дослідження полягає у вибудовуванні цілісної структурно-функціональної характеристики фідуціарної юридичної конструкції як окремого інституту приватного права. Крім того, враховується її історичне походження, особливості формування в різних правових сім'ях та перспективи впровадження в українську правову систему.

В дисертаційному дослідженні удосконалено такі ключові аспекти, як структура та функції фідуціарної юридичної конструкції; елементи фідуціарної юридичної конструкції як засобу законодавчої техніки; частину 2 статті 316 ЦК України, у якій сформульовано, що право довірчої (фідуціарної) власності виступає як особлива правова конструкція з елементами речового та зобов'язального права, яка виникає на підставі закону або договору і в межах

якої передбачається передача майна довірчому власнику, дії якого спрямовані в інтересах вигодонабувача; статтю 597-1 ЦК України, до якої пропонується внести більш чітке визначення довірчої (фідуціарної) власності, а саме, довірча (фідуціарна) власність – це спеціальний (особливий) правовий титул на довірче майно, відповідно до якого довірчий власник має як зобов'язальницький, так і речово-правовий механізм володіння, користування та розпорядження цим майном, який діє в інтересах бенефіціара.

Крім того, автор обґрунтував та розвинув структурні компоненти фідуціарної юридичної конструкції як необхідного елементу сучасних правовідносин; особливості використання фідуціарної юридичної конструкції у правовій системі України.

Результати дисертаційного дослідження повною мірою відображені у публікаціях здобувача. Автором опубліковано п'ять наукових статей у фахових виданнях категорії «Б» України (зокрема у журналі «Юридична Україна») та чотири тези доповідей на науково-практичних заходах. Зміст публікацій відповідає основним положенням дисертації.

Робота пройшла належну апробацію на базі Львівського державного університету внутрішніх справ. Матеріали дисертації впроваджені в освітній процес (Акт впровадження від 02.01.2026 року), що підтверджує їх дидактичну цінність.

Таким чином, результати дисертаційного дослідження Р.В. Зайцева мають високий рівень наукової новизни, оскільки не лише поглиблюють загальнотеоретичне розуміння структурно-функціональної характеристики фідуціарної юридичної конструкції а й пропонують реалістичну концепцію її інтеграції в національну правову систему України.

Оцінка змісту дисертації та ідентичності змісту автореферату та її основних положень.

У першому розділі здобувач демонструє високий рівень володіння історико-правовим методом. Особливої уваги заслуговує підрозділ 1.2, де автор

докладно аналізує фідучіарні правовідносини за римським правом. Рецензент підтримує висновок автора про те, що саме поєднання договірних та речових елементів у римській фідучії заклало основу для сучасного інституту довірчого управління майном.

Другий розділ присвячений загальнотеоретичній характеристиці фідучіарної юридичної конструкції. Автор вдало виокремлює структурні компоненти фідучіарної юридичної конструкції (с. 99–112). Важливим науковим досягненням є підрозділ 2.3., де фідучіарна конструкція розглядається як засіб законодавчої техніки (с. 112). Це дозволяє стверджувати, що фідучіарність є не лише типом зв'язку між сторонами, а й способом конструювання правової норми.

У третьому розділі рецензент відзначає ґрунтовний аналіз особливостей використання фідучіарної конструкції у приватному праві України (с. 161–204). Автор аргументовано доводить необхідність впровадження «спеціального» (функціонального) титулу на майно, що дозволить відійти від застарілих уявлень про абсолютність права власності у довірчих відносинах.

Сформульовані у дисертації Руслана Валерійовича Зайцева положення, висновки та пропозиції мають важливе значення як для розвитку правової науки, так і для практики правотворення та правозастосування.

Дисертаційне дослідження Р.В. Зайцева спрямоване на комплексне осмислення фідучіарної юридичної конструкції як загальнотеоретичної моделі приватноправових відносин, що має значний потенціал для вдосконалення правової системи України та гармонізації її з європейськими стандартами. У роботі поєднується історико-правовий, порівняльний та системний підходи, що дозволяє розкрити її природу, структуру та функції, а також визначити місце у сучасному цивільному праві України.

Результати дослідження мають значення як для теорії цивільного права, так і для практики правозастосування, сприяючи формуванню стабільних і передбачуваних правил поведінки учасників приватних правовідносин.

Дотримання академічної доброчесності. Автор послідовно дотримується етичних принципів у проведенні дослідження, що підтверджується прозорістю використаних методів та чітким зазначенням власного внеску в розвиток досліджуваної теми. Новизна роботи ґрунтується на критичному осмисленні наукового матеріалу, що свідчить про самостійність мислення автора та його здатність до інноваційних теоретичних висновків.

Таким чином, дисертаційне дослідження відповідає стандартам академічної доброчесності, забезпечуючи об'єктивність і наукову чесність у викладі одержаних результатів.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Попри системність та повноту дослідження, а також обґрунтованість авторських висновків та пропозицій, можна виділити окремі положення, що викликають неоднозначне сприйняття і потребують уточнення. Зокрема:

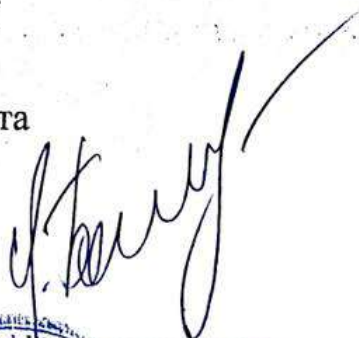
1. У першому розділі дисертації переважає історико-правовий аналіз римського права, що іноді ускладнює сприйняття авторської аргументації фідуюціарних правовідносин.
2. У підрозділі 2.1 автор занадто захопився виокремленням ознак фідуюціарної конструкції. Було б доцільно більше уваги приділити питанню безвідплатності чи відплатності фідуюціарних послуг, оскільки це суттєво впливає на обсяг відповідальності фідуюціарія.
3. Особлива увага у дисертації приділена міжнародним стандартам, які формують основні критерії для вдосконалення національного законодавства. Зокрема, ратифікація Європейської конвенції з прав людини, впровадження принципів DCFR створює передумови для гармонізації української правової системи з міжнародними нормами. Проте, бажано б було в цьому контексті детальніше розкрити питання про те, як фідуюціарна конструкція може бути використана в умовах цифровізації активів (наприклад, управління криптовалютами на засадах фідуюції).

Зазначені зауваження можуть бути враховані у подальшій роботі над проблемою, при цьому вони не впливають на загальну позитивну оцінку пропонованого дисертаційного дослідження.

Загальний висновок. Дисертація Зайцева Руслана Валерійовича на тему «Структурно-функціональна характеристика фідучіарної юридичної конструкції: загальнотеоретичний підхід» містить наукову новизну, має теоретичне і практичне значення, є завершеною, самостійною науковою працею, яка містить нові теоретичні положення та практичні рекомендації, що мають важливе значення для розвитку юридичної науки. Дисертаційне дослідження відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022р. № 44, а його автор – Зайцев Руслан Валерійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

РЕЦЕНЗЕНТ –

доктор юридичних наук, професор
завідувач науково-дослідної лабораторії
актуальних проблем правозастосовної
та правоохоронної діяльності
навчально-наукового інституту права та
правоохоронної діяльності
Львівського державного університету
внутрішніх справ

Ольга БАРАБАШ

